

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

47

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

BRNO 2006

PD 1520/47.2006

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Petr Škrdl

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

47 (2006)

97220/07

07220/07

Obrázek na obálce
Cover illustration

Pekárna. Kamzík (*Rupicapra rupicapra*). Foto M. Frouz

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-77-X

Copyright © 2006 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages

<http://www.iabrno.cz/3calcz.htm>

9395458

věrohodnějšího světla se tím dostává zmínka ve výše citovaném příspěvku J. Blekty o nálezích kamenných nástrojů a bronzového hrotu oštěpu (Blekta 1933, 25).

Keramické zlomky jsou uloženy v Muzeu Prostějovska v Prostějově, inv. č. 145438–145445.

Miloš Hlava, David Vích

Literatura

Blekta, J. 1933: Objevení trosek tvrže Spranku – Bránek, *Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané*, 10, 17–25.

Gardavský, Z. 1961: Zmotnění tajemného hradu na Litovelsku. *Zprávy Vlastivědného ústavu v Olomouci* č. 94, 1–7.

Hosák, L. 1961: Mlhy kolem tajemného hradu na Litovelsku. *Zprávy Vlastivědného ústavu* č. 96, 8–11.

Plaček, M. 1996: Hrad a zámky na Moravě a ve Slezsku. Praha.

Tymonová, M. 1996: Nástin vývoje šlechtických sídel na Olomoucku. *Střední Morava* 3, 22–44.

Resumé

Luká (Kataster Březina, Bez. Olomouc). Zkamenělý zámek – Burg Špránek. Mittelalter. Lesefunde.

LUKOV (okr. Zlín)

Hrad Lukov. Středověk, novověk. Záchranný a zjišťovací výzkum. Uloženo: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

V souvislosti se stavebními úpravami v areálu lukovského hradu, které dlouhodobě zajišťuje Spolek přátel hradu Lukova, pokračoval v letech 2004–2005 také záchranný archeologický výzkum v prostoru západního parkánu. Po objevení základů starší hranolové stavby z kvádrového zdiva (rozm. 485 × 360 cm) pod opěrným pilířem zdi západního paláce v roce 2003 a provedení zjišťovací sondy podél její západní stěny (Langová 2004, 210) proběhl v následujících dvou letech další výzkum, jehož cílem bylo zjištění stratigrafické situace, která by společně se získaným archeologickým materiálem mohla přispět k datování vzniku nově objeveného objektu. Další zjišťovací sonda o rozm. 500 × 150 cm byla položena podél jižní stěny této stavby, odkrývající ji až k základům na výchozu skalního podloží. Stěnu tvořily pečlivě opracované pískovcové kvádry (výška 28–35 cm, max. délka 90 cm). Její spodní část představoval trojstupňově rozšířený sokl. Dno sondy dosáhlo v max. hloubce 330 cm od současné úrovně povrchu skalního podloží, které se v těchto místech stupňovitě a prudce svažovalo západním směrem; na něm byly položeny základy hranolové stavby. Horní část sondy vyplňovaly novověké destrukční zasypy o mocnosti 0,8–2 m s materiálem z období 16.–17. stol. Tyto vrstvy pak překrývaly černohnědý hlinitý zasyk o mocnosti až 60 cm, který obsahoval velké množství zlomků keramiky, zvířecích kostí, uhlíků i kusů spáleného dřeva, cihel, prežů a železných hřebů, dále několik šipek s tulejí a gotických stavebních článků. Datování tohoto souboru nálezů do 2. poloviny 15. stol. je podepřeno i nálezem stříbrné mince z mladšího období vlády Jiřího z Poděbrad (za určení děkuji Mgr. M. Chumchalovi, Muzeum Komenského v Přerově). Zatímco ve východní části sondy ležel tento zasyk již přímo na horním stupni skalního

podloží, v západní části jej od níže položeného skalního výchozu oddělovalo téměř 70 cm mocné souvrství tvořené několika maltovými nebo písčitými vrstvami, proloženými hlinitými zasyky. Jeho vznik souvisí zřejmě s intenzivní stavební činností před polovinou 15. stol., případně s úpravou (zvyšováním) úrovně terénu v západním parkánu. Skalní blok, na němž spočíval jihozápadní roh hranolové stavby, pak pokrývala tmavě zbarvená kulturní vrstva, místy zasahující těsně k základové spáře. Obsahovala soubor nálezů zastoupený převážně fragmenty tenkostěnné, redukčně vypálené keramiky (např. hrnce s nahoru vytaženými nebo vně vyhnutými okraji, zdobené šroubovicí), jež můžeme datovat do 2. poloviny 13. až počátku 14. stol. Starší nálezy, které by mohly doložit případný vznik hranolové stavby z kvádrového zdiva již před polovinou 13. stol., v této sondě nebyly zjištěny.

Jana Langová

Literatura

Langová, J. 2004: Lukov (okr. Zlín), *Přehled výzkumů* 45 (2003), 210–211.

Resumé

Lukov (Bez. Zlín). Burg Lukov. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsggrabung.

MAŠOVICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. Středověk (13.–15. stol.). Středověká vesnice. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum v obci byl realizován r. 2004 v souvislosti s dokončením výstavby kanalizace. Zkoumaná plocha se nachází na severním okraji NP Podují. Na ZM ČR v měřítku 1 : 10 000, list 33-22-25, se místa jednotlivých objektů nacházejí v bodech či v okolí těchto bodů: objekty 505–506 v okolí bodu 332 mm od západní sekční čáry, 58 mm od jižní sekční čáry, objekt 507 v místě bodu 305 mm od západní sekční čáry, 60 mm od jižní sekční čáry. Zjištěné tři objekty z centra obce poprvé dokládají její středověký vývoj také v archeologických pramenech. Všechny jámy se dají charakterizovat jako zásobní, po ukončení funkce sloužily jako odpadní. Sporadický keramický materiál je dovoluje zařadit jednak do průběhu 15. stol., jednak na sklonek 13. a první poloviny 14. stol.

Zdeněk Čížmář

Resumé

Mašovice (Bez. Znojmo). Innenbereich der Gemeinde. Mittelalter (13.–15. Jahr.). Siedlung. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

Hradiště Mikulčice-Valy, severní podhradí, plocha P 2005. Doba středohradištní. Sídliště. Systematický výzkum.

V rámci dlouhodobého projektu, směřujícího k poznání nejbližšího „zázemí“ velkomoravského mocenského centra Mikulčice-Valy, dochází i ke zpracování dříve realizovaných výzkumů v severním podhradí (lokalizace viz Poláček – Marek 1995, 16). V dotyku s plochou odkrytou roku 1974 (P

1974-II) byly v roce 2005 prozkoumány dva standardní čtverce tzv. „nové“ mikulčické čtvercové sítě (čtverec o straně 5 m). Tento výzkum (plocha P 2005, čtv. -17/-30 a -18/-30), ač rozsahem nevelký, byl prováděn velmi detailně (samozřejmě je např. ruční odkryv již od dnešního povrchu) a vůbec poprvé v nově navrženém interním mikulčickém archeologickém systému, který zahrnuje moderní – a především jednotný způsob dokumentace terénních situací a evidence, kategorizace či inventarizace samotných nálezů. Nový systém archeologické práce jistě přispěl k zrevidování a především doplnění některých terénních pozorování, která při metodice a způsobu provádění starších mikulčických výzkumů běžně unikala či byla příliš zjednodušována. Výzkum popisované plochy P 2005 mimo jiné přinesl i nové poznatky o podobě nadzemních jílovitých podlahových úprav, typických pro celé sídliště v severním podhradí. Podobné podlahové úpravy, ovšem tvořené čistým pískem, jsou běžné na opevněném předhradí i v centrální části hradiště, na vlastním „knížecím hradě“.

Velkou část sledované plochy zabíral obj. 892. Jednalo se o téměř v celém obrysu odkrytou podlahovou úpravu, náležející domu s kamenným otopným zařízením a (nejspíše) srubovou konstrukcí. Nejednalo se o jednolitou vrstvu, ale o heterogenní navážku, obsahující i archeologický materiál soudobého, tedy velkomoravského stáří. Celkové rozměry této podlahové úpravy byly odhadnuty na 8,5 × 5 m, jednalo se tudíž o obydlí nadstandardní velikosti.

Nejzajímavějším zjištěním však byla přítomnost koster čtyř jedinců (antropologické posouzení dosud není k dispozici, ale jednalo se o dvě malé děti, jednoho ještě nedospělého jedince a jednoho – snad – starce), pietně uložených přímo na povrchu podlahy zmiňovaného obj. 892 (při téměř shodné orientaci SV–JZ), bez hrobových jam, tedy asi jen provizorně přihrnutých (snad) destrukcí domu. U jedné z dětských koster bylo nalezeno větší množství skleněných korálků různého typu spolu s masivním bronzovým prstenem a dalším železným kroužkem a tři jednoduché kroužkové bronzové náušnice s uzlíky, z nichž jedna měla prokazatelně i spodní závěsek. Podobné pohřby bez hrobových jam byly zachyceny i ve dřívě zkoumaných plochách v areálu severního podhradí, vždy však roztroušeny na volném prostranství mezi obydlími.

Z bohatého archeologického materiálu pocházejícího z popisované plochy P 2005 vyniká nález dvou travních kos, většího počtu sekerovitých hřiven, dvou železných ostruh, deformované stříbrné náušnice s jednoduchým hrozníčkem (ze zásypu jámy u SV hrany podlahy 892) a značného množství strusky (asi 13 kg na ploše 50 m²).

Výzkum plochy P 2005 společně s přihlédnutím k výsledkům nového zpracování starých výzkumů v severním podhradí mikulčického hradiště (Mazuch 2005b) umožňuje s vysokou pravděpodobností ztotožnit zánik sídliště v tomto areálu s historickým koncem velkomoravského státu na počátku 10. stol.

Marian Mazuch

Literatura

Mazuch, M. 2005a: *Mikulčice-Valy (okr. Hodonín), Plocha P 2005 – areál „severní podhradí“*. Nálezcová zpráva č. 79, uložena v archivu ARÚ AV ČR Brno, č.j. 128/06.

Mazuch, M. 2005b: *Mikulčice-Valy (okr. Hodonín), Plocha P 1974-II – areál „severní podhradí“*. Nálezcová zpráva č. 46, uložena v archivu ARÚ AV ČR Brno, č.j. 127/06.

Poláček, L., Marek, O. 1995: Die Grabungen in Mikulčice 1954–1992. Geschichte, Grabungsmethoden und Dokumentation. In: F. Daim – L. Poláček (Hrsg.), *Studien zum Burgwall von Mikulčice I*. Brno, 13–82.

Resumé

Burgwall Mikulčice-Valy, nördliches Suburbium, Grabungsfläche P 2005. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Programmierete Grabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

Hradiště Mikulčice-Valy, poloha „Těšický les“, plocha T 2005-I, II. Střední a mladší doba hradištní. Sídliště, pohřebiště. Zjišťovací výzkum.

V červenci a srpnu 2005 provedl Archeologický ústav AV ČR Brno, pracoviště Mikulčice, zjišťovací archeologický výzkum v prostoru zalesněné písčité duny „Těšický les“ v podhradí slovanského hradiště Mikulčice-Valy. V tomto areálu byly již dříve zkoumány dvě větší plochy: v roce 1960, a to VI. kostel s pohřebištěm v jižním cípu duny (Poulik 1963) a v 60.–70. letech minulého stol. rozsáhlé pohřebiště s doklady dřevěné kultovní (?) stavby v severovýchodní vrcholové části duny (poloha „Klášteřísko“ nebo „Kostelec“; Klanica 1985; Kavanová 1999). Kromě toho byla v areálu Těšického lesa v 50.–70. letech minulého stol. vykopána řada sond, z nichž některé postrádají dokumentaci (Klanica 1985; Poláček – Marek 1995, 36–37).

V roce 2005 byly v západní části duny položeny dvě nové sondy, T 2005-I (1 × 25 m) a T 2005-II (1 × 30 m). Cílem výzkumu bylo ověření rozsahu a charakteru osídlení v nejbližším okolí hradu. Terénní práce potvrdily poměrně intenzivní osídlení místa a existenci dosud neznámého pohřebiště z 9. stol. a patrně i mladšího období. Větší část hrobů byla bez nálezů, hrob 2020 obsahoval sekeru, další dva jedinci měli u sebe dýku a váček s proprietami. Ukládání hrobů ve více vrstvách nad sebou svědčí v tomto případě spíše o dlouhodobém než intenzivním pochovávaní. Podobně jako u dalších areálů na písčitých dunách v mikulčickém podhradí je i zde charakteristické, že se hroby překrývají se sídlištními objekty. V jednom z těchto objektů byly nalezeny ve větším počtu fragmenty z jedné nebo dvou pražnic. Osídlení, které zde existovalo asi od 8. stol., bylo během 9., případně 10. stol. přerušeno pohřbíváním. Přesnější časové vymezení těchto fází nám zatím uniká. Určité osídlení zde existovalo ještě v době 11.–13. stol.

Zvláštnosti pohřebiště jsou anomálie v pohřebním ritu. Příkladem jsou dva jedinci uloženi proti sobě v jednom hrobě, oba bez rukou a spodních částí dolních končetin, nebo hrob s lebkou překrytou a roztržštěnou kameny.

Lumír Poláček, Jaroslav Škojec, Petr Čáp

Literatura

Čáp, P. 2005: *Mikulčice-Valy (okr. Hodonín), plocha T 2005-I v „Těšickém lese“*. Nálezcová zpráva č. 80, uložena v archivu AU AV ČR Brno č. j. 123/06.